

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของประเด็นปัญหา

ดินแดนที่เรียกว่า สุวรรณภูมิ ซึ่งถือกันว่าเป็นดินแดนที่มีชนชาติต่าง ๆ อาศัยอยู่ก่อนประวัติศาสตร์ติดต่อกันยาวนาน เมื่อมีการก่อสร้างอาณาจักรขึ้นในแต่ละยุคสมัยอาณาจักรเหล่านี้มีการติดต่อทางการทูต และทำการค้าขายกับอินเดียทางตะวันตกและจีนทางตะวันออกชนชาติต่าง ๆ ในสุวรรณภูมิ ต่างรับเอาความเจริญทางอารยธรรมของอินเดียมาก่อนพุทธกาล ทั้งนี้รวมไปถึงลัทธิความเชื่อ ปรัชญา และศาสนา การเข้ามาสุวรรณภูมิของกลุ่มชนชาวอินเดีย เปอร์เซีย และอาหรับ แล่นเรือผ่านมหาสมุทรอินเดียมาถึงบริเวณอ่าวตะโกลา (ปัจจุบันเป็นตะกั่วป่า) ล่องเรือมาถึงอ่าวบ้านดอน (สุราษฎร์ธานี) จากนั้นจึงขนถ่ายสินค้าเดินทางเข้ามาจนถึงต้นแม่น้ำ และต่อไปยังดินแดนตอนในของสุวรรณภูมิ

บรรดานักเดินทางที่เข้ามาในสุวรรณภูมิ มิได้มีแต่พวกพ่อค้าวานิชเท่านั้น แต่ยังมีพวกพราหมณ์ ทั้งที่เป็นนักบวชเดินทางเข้ามาด้วย ชนเหล่านี้จะตั้งตนเป็นผู้สอนศาสนา ถ้ามีการสู้รบกับชนพื้นเมือง เมื่อได้รับชัยชนะจะตั้งตนเป็นกษัตริย์ หรือเป็นที่ปรึกษาของกษัตริย์พื้นเมืองก่อให้เกิดความเชื่อในศาสนาพราหมณ์ เข้ามาแทนที่ความเชื่อและการนับถือดั้งเดิมของชนพื้นเมือง ต่อมาเมื่อพระพุทธศาสนาได้ตั้งขึ้นในอินเดีย และเป็นที่นับถือของคนอินเดีย ได้มีพระสงฆ์มาเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในดินแดนสุวรรณภูมิเช่นกัน โดยเฉพาะในพุทธศตวรรษที่ 10 สมัยคุปตะศาสนาพุทธ กลายเป็นศาสนาที่ประชาชนนับถือในดินแดนสุวรรณภูมิ ทั้งนี้ ด้วยวัฒนธรรมของอินเดียที่ไหลบ่าเข้ามาอย่างต่อเนื่องในคาบสมุทรแห่งนี้ วัฒนธรรมของอินเดียจึงเป็นบ่อเกิดเกือบทั้งหมดของวัฒนธรรมโบราณของอาณาจักรต่าง ๆ ในสุวรรณภูมิ ชุมชนในดินแดนเหล่านี้ ต่างรับเอาวัฒนธรรมของอินเดียได้อย่างแนบแน่น ทั้งในด้านการปกครอง กฎหมาย ภาษา อักษร ประเพณี ศาสนา ดนตรี และระบบเงินตรา ทั้งรูปลักษณะ และมาตราเงิน หนึ่งในชุมชนเหล่านั้น มีชนชาติไทยรวมอยู่ด้วย ซึ่งไทยได้รับอิทธิพลต่าง ๆ มาหลากหลาย ที่สำคัญ คือ จีนและอินเดีย ยังคงมีต่อเนื่องมาจนถึงศตวรรษที่ 15 แต่อิทธิพลดังกล่าว มิได้นำวิธีการทางเงินตราเข้ามาอย่างเป็นระบบ นอกจากการใช้วัตถุที่มีรูปแบบ ขนาด และรูปร่างต่าง ๆ เพื่อการซื้อขายสินค้าเท่านั้น เราไม่อาจกล่าวได้ว่าคนไทยได้ประดิษฐ์ระบบการเงินที่มีมาตรฐานขึ้นมาเอง แต่ก็เชื่อได้ว่าคนไทยเป็นพวกแรกในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีการจัดระบบเงินตราของตนเองขึ้น

อย่างไรก็ตามเรื่องที่มาของเงินพดด้วงยังคงคลุมเครืออยู่ แต่อาจสันนิษฐานได้ว่าอาณาจักรสุโขทัยเป็นจุดเริ่มที่มีเงินพดด้วงเข้ามาแล้วเป็นเวลากว่า 700 ปี

“พ่อขุนบางกลางหาว เจ้าเมืองบางยาง และพ่อขุนผาเมือง เจ้าเมืองราด ร่วมมือกันต่อสู้กับขอมสบาดโขลญลำพง ผู้ปกครองเขมร และรวมกันตั้งเป็นแคว้นอิสระตั้งเมืองสุโขทัยเป็นราชธานี และเชิญพ่อขุนบางกลางหาวขึ้นเป็นปฐมกษัตริย์ ทรงพระนามว่า พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ ในปี พ.ศ. 1792” (ประชุมพงศาวดารฉบับกาญจนาภิเษก เล่ม 3, 2542: 44)

เงินตราที่ใช้ในอาณาจักรสุโขทัย ถือเป็นความแปลกใหม่ที่ไม่มีส่วนคล้ายกับเงินตราในแต่ละแคว้นที่ร่วมสมัย สุโขทัยจึงเป็นยุคเริ่มต้นที่มีเงินตราใช้ในอาณาจักรสุโขทัย เรียกกันว่า “เงินพดด้วง” และใช้เป็นเงินตราหมุนเวียนอยู่ในประเทศไทยตั้งแต่สุโขทัย ยุชยา มาจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น

เงินพดด้วง คือ เงินตราชนิดหนึ่งทำด้วยโลหะเงินบริสุทธิ์ ด้วยการหลอมเงินให้ละลายและนำลงเทในแม่แบบ เมื่อโลหะเงินเริ่มแข็งตัวจะทาบปลายทั้งสองข้างให้งอเข้าหากัน ทำให้มีรูปร่างคล้ายตัวด้วง ขดงอ และจะทำเครื่องหมายที่เป็นสัญลักษณ์ของพระเจ้าแผ่นดิน หรือสัญลักษณ์ทางศาสนาลงในเงินดังกล่าว เครื่องหมายในเงินพดด้วงสมัยสุโขทัย เป็นการผสมระหว่างสัญลักษณ์ทั่วไปกับสัญลักษณ์ทางพุทธศาสนา ซึ่งรวมทั้ง รูปช้าง หอยสังข์ ราชสีห์ และธรรมจักร

เงินพดด้วงมีลักษณะกลมและมีเนื้อที่ตอกราวถึง 6 ด้าน คือ ด้านบนใช้เป็นที่ตีตราประจำแผ่นดินหรือประเทศ ด้านหน้าเป็นที่ตีตราประจำรัชกาล ด้านหลังว่าง ด้านข้างทั้งขวาและซ้าย ตั้งแต่โคนขาลงไปเป็นที่ตีของรอยค้อน ด้านล่างหรือบริเวณปลายขามักใช้เป็นที่ประทับรอยเมล็ดข้าวสาร หรือเป็นที่ฝารอยบาก เงินพดด้วงของไทยเป็นเงินตรา ที่มีรูปร่างลักษณะเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน

มนุษย์รู้จักใช้โลหะเงินทำเงินตราขึ้น และมีการใช้โลหะเงินชำระหนี้ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันในชนชาติต่าง ๆ ที่เคยมีธรรมเนียมการชำระหนี้ด้วยโลหะต่อกัน จึงเกิดการกำหนดน้ำหนักมาตรฐานของโลหะที่ใช้ชำระหนี้หรือชำระราคาสินค้านั้นเป็นพิศดาราคาว่าโลหะมีน้ำหนักเท่าใด และโลหะเงินเป็นโลหะที่มีความเหมาะสมในการทำเงินตรา เนื่องจากมูลค่าของโลหะเงินมีความคงที่มากกว่าทองคำ ทั้งนี้เพราะ “ในบรรดาโลหะมีค่าทั้งสามชนิด ได้แก่ โลหะทองแดง โลหะเงิน และโลหะทองคำนั้น โลหะเงินสามารถหาได้ง่ายและมีมากกว่าทองคำแต่ก็ยังน้อยกว่าโลหะทองแดง โลหะเงินจึงมีมูลค่าระหว่างกลางของโลหะอีกสองชนิด จากเหตุผลว่าวัตถุที่จะมีค่าและเหมาะสมในการนำมาใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนทางการค้าต้องหายากพอสมควร และต้องไม่มีปริมาณน้อยจนเกินไป โลหะเงินจึงมีความเหมาะสมมากที่สุด การใช้โลหะเงินชำระหนี้

เสียดาย เสียค่าปรับ จึงเป็นไปอย่างกว้างขวางและยอมรับกันในชนชาติต่าง ๆ” (นวรรตน์ เถชะกุล 2542 : 14)

เงินพดด้วงเป็น “เงินมาตรฐาน”¹ (STANDARD MONEY) มีมูลค่าในตัวเองเต็มตัว (FULL-BODIED COIN) คือ มูลค่าของเนื้อโลหะเงิน (BOLLION) มีปริมาณมากเท่ากับมูลค่าในฐานะที่เป็นสินค้า เป็นเงินมาตรฐานสำหรับวัดมูลค่าและสามารถเอาเงินตราชนิดอื่น ๆ มาแลกเปลี่ยนหรือคิดเทียบส่วนได้ และใช้เป็นเครื่องชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย ในการผลิตเงินพดด้วงได้ใช้เครื่องชั่งน้ำหนักของชนชาติจีนที่เรียกว่า “ตาเต็ง”² เป็นเครื่องมือในการชั่งน้ำหนัก มาจัดทำเงินพดด้วง เพราะฉะนั้นมูลค่าของเงินพดด้วงจึงเท่ากับน้ำหนักของโลหะเงินที่ใช้ทำเงินพดด้วง หน่วยน้ำหนักจึงกลายเป็นหน่วยเงินตราที่เรียกกันว่า น้ำหนักต่อหนัก หมายความว่า เงินพดด้วงพิกัดราคา 1 บาท จะมีน้ำหนักของโลหะเงินที่ใช้ผลิตจะหนักหนึ่งบาทด้วย เงินพดด้วงทำด้วยโลหะเงินซึ่งมีน้ำหนักและความบริสุทธิ์กำหนดไว้แน่นอน มีตราเป็นรูปร่างบางอย่างประทับไว้ และทำขึ้นด้วยวัตถุประสงค์ที่จะใช้เป็นเงินตรา ที่สามารถแลกค่ากับวัตถุสิ่งของได้ตามขนาดและน้ำหนักของโลหะเงิน และเนื่องจากขนาดและน้ำหนักของโลหะเงินที่ต่างกันนั้นปรากฏชัดเจน จึงไม่มีความจำเป็นต้องระบุพิกัดราคาไว้บนตัวเงินพดด้วง

เงินพดด้วงถูกใช้เป็นเงินตราหลักในการแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้าของไทยมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น คือตั้งแต่รัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 4 ลักษณะของเงินพดด้วงโดยทั่วไปจะตอกตราสัญลักษณ์ของพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นตราประจำรัชกาลที่ด้านหน้าของเงิน ดวงตราอันเป็นสัญลักษณ์เฉพาะแต่ละรัชกาล มีความหมายที่แสดงถึงพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์แต่ละพระองค์ ส่วนความหมายของสัญลักษณ์บนเงินพดด้วงในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น แต่ละรัชกาลเป็นรูปอะไร และมีความหมายเกี่ยวเนื่องกับพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์อย่างไร จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจจะศึกษา ผู้วิจัยจึงสนใจความหมายของตราที่อยู่บนเงินพดด้วง

¹ เป็นมาตราเงิน ใช้โลหะเงินเพียงอย่างเดียว (SILVER CERTIFICATE) คือมูลค่าของเงินที่เอาเงินเหรียญมาชดเชยจะมีราคาเท่ากับมูลค่าในฐานะที่เป็นโลหะเงิน ที่สามารถแลกเปลี่ยนกับของอื่น ๆ ได้ โลหะเงินจึงมีมูลค่าเต็มตัว (FULL-BODIED COIN)

² ประมาณ 5,000 ปีมาแล้ว ประเทศจีนได้ประดิษฐ์ตาชั่ง มีลักษณะแขนเดียวห้อยแขวนให้ขนานกับพื้นใช้จานใบเดียวสำหรับวางสิ่งของที่ต้องการชั่ง แล้วเลื่อนลูกชั่งไปมาบนคันชั่งด้านตรงกันข้ามกับจานจนได้ดุล ตาชั่งจีนสามารถชั่งน้ำหนักได้ถึงสามมาตราในตาชั่งเดียว เนื่องจากมีลูกชั่งผูกแขวนไว้เพียงอันเดียว ทำให้ไม่ตกสูญหาย และสะดวกในการชั่ง จึงได้รับความนิยมมากในซีกโลกตะวันออกมาตั้งแต่สมัยโบราณ ในขณะเดียวกันทางซีกโลกตะวันตกกลุ่มชนในลุ่มน้ำไทกริส และยูเฟรติส ในดินแดนเมโสโปเตเมียได้คิดค้นวิธีการชั่งน้ำหนักเป็นเครื่องชั่งเรียกว่า ตราชู โดยใช้คันผูกสิ่งที่ต้องการทราบน้ำหนักไว้ด้านหนึ่ง และใช้ลูกชั่งที่กำหนดน้ำหนักเป็นมาตรฐานไว้บนจานชั่งอีกด้านหนึ่ง เช่นเดียวกัน

2. ประเด็นปัญหาการวิจัย

ตราสัญลักษณ์บนเงินพดด้วงในแต่ละรัชกาล มีความหมายในความเป็น “ชนบดี” ของพระมหากษัตริย์อย่างไร รูปสัญลักษณ์เครื่องหมายบนเงินพดด้วงในแต่ละรัชกาลได้สื่อความหมายอย่างไร

3. วัตถุประสงค์

- 3.1 เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและรูปแบบของเงินพดด้วง
- 3.2 เพื่อให้มีความรู้เรื่อง “ชนบดี” ของพระมหากษัตริย์
- 3.3 เพื่อให้มีความรู้เรื่องตราและความหมายของสัญลักษณ์ที่ใช้ติดกับบนเงินพดด้วง สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ตั้งแต่รัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 4 มีความเกี่ยวข้องกับ “ชนบดี” ของพระมหากษัตริย์

4. ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาจากตราบนเงินพดด้วง สมัยรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ที่มีอยู่ในพิพิธภัณฑสถานเครื่องราชอิสริยยศ เครื่องราชอิสริยาภรณ์ และเหรียญกษาปณ์ไทย ในสังกัดสำนักทรัพย์สินมีค่าของแผ่นดิน กรมธนารักษ์ ในพระบรมมหาราชวัง

5. วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ (HISTORICAL APPROACH) ด้วยการวิจัยเอกสาร (DOCUMENTARY RESEARCH) และศึกษาตราสัญลักษณ์แบบต่าง ๆ จากเงินพดด้วง รัชกาลที่ 1 ถึง รัชกาลที่ 4 ที่อยู่ในพิพิธภัณฑสถานเครื่องราชอิสริยยศ เครื่องราชอิสริยาภรณ์ และเหรียญกษาปณ์ จำนวน 12 ตรา แล้วนำมาวิเคราะห์และนำเสนอในรูปแบบวิเคราะห์เชิงพรรณนา (DESCRIPTIVE ANALYSIS)

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 6.1 ความรู้เรื่องความเป็นมาและรูปแบบของเงินพดด้วงของแต่ละรัชกาลในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น
- 6.2 ความรู้เรื่องแนวความคิดใน “ชนบดี” ของพระมหากษัตริย์
- 6.3 ความรู้เรื่องความหมายของรูปสัญลักษณ์บนเงินพดด้วงที่มีความเกี่ยวเนื่องกับความเป็น “ชนบดี” ของพระมหากษัตริย์

7. นิยามศัพท์เฉพาะ

7.1 เงินพดด้วง คือ เงินตราชนิดหนึ่ง ทำด้วยโลหะเงินบริสุทธิ์ มีลักษณะกลมตัน มีตราประทับและรอยค้อนที่ตีพบปลายขาทั้งสองข้างเข้าหากัน บริเวณโคนขาเป็นที่ฝารอยบาก หรือประทับรอยเมล็ดข้าวสาร เพื่อเป็นเครื่องยืนยันความบริสุทธิ์ของเนื้อเงิน

7.2 ธนบดี พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (2547: 125) ทรงกล่าวว่า ธนบดี คือ ความเป็นใหญ่ในทรัพย์ มาจากภาษาสันสกฤต ธน หมายถึง ทรัพย์สิน บดี หมายถึง เจ้า, เจ้าของ, หรือ ผู้ครอง “ธนบดี” หมายถึง สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นเจ้าของทรัพย์ทั้งหมด ในพระราชอาณาจักร ทรงเป็นผู้ประกันทรัพย์ หรือเงินตราสำหรับแลกเปลี่ยนซื้อขาย และชำระหนี้ได้โดยทรงออกกฎหมายรับรอง

7.3 สัญลักษณ์ หมายถึง รูปแบบของตราแบบต่างๆ ที่ตีบนเงินพดด้วง

7.4 สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น หมายถึง ระยะเวลาของกรุงรัตนโกสินทร์ตั้งแต่รัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 4 ซึ่งเป็นสมัยที่ยุติการใช้เงินพดด้วง และเป็นสมัยที่สยามเข้าสู่การค้าแบบเสรี โดยการทำสนธิสัญญาเบาว์ริง

8. ข้อจำกัดในวิทยานิพนธ์

8.1 ด้านข้อมูล เนื่องจากข้อมูลด้านเงินตราสมัยโบราณมีหลักฐานน้อย

8.2 ด้านรูปภาพ รูปในบทที่ 2 จะเป็นรูปพระราชลัญจกรประจำองค์พระมหากษัตริย์ รัชกาลที่ 1 – 4 สมัยรัตนโกสินทร์ ที่ประทับบนเอกสารของทางราชการ ซึ่งเป็นลายเส้นด้วยสีชาด ส่วนรูปในบทที่ 4 เป็นรูปพระราชลัญจกรประจำพระองค์ที่ประทับตราด้วยแม่ตราเหล็กบนเงินพดด้วง จะมีรายละเอียดน้อยกว่าพระราชลัญจกรที่ประทับบนเอกสารราชการและบางตราจะมีขนาดเล็กมาก

9. ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษางานเขียนที่เกี่ยวข้องในเรื่องรูปแบบสัญลักษณ์และความหมายจากเงินพดด้วงในความเป็นธนบดี ของพระมหากษัตริย์ ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ได้มีการศึกษาจากงานเขียนต่างๆ ซึ่งแบ่งเป็น 2 เรื่อง คือ

1. เรื่องเงินพดด้วง ซึ่งเป็นเงินตราของไทยสมัยโบราณ มีลักษณะกลมคล้ายตัวดั่ง ทำด้วยโลหะเงินใช้มาตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยา ธนบุรี จนถึงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น
2. ความเชื่อใน “ธนบดี” และพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์

1.1 เรื่องราวของเงินพดด้วง มีเอกสารที่เกี่ยวข้อง คือ

เอกสารประเภทหนังสือ

- 1.1.1 กรมธนารักษ์ กระทรวงการคลัง (2524) เรื่อง “เหรียญกษาปณ์กรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2325 - 2525” หนังสือรวบรวมเงินตราสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ตั้งแต่รัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 9

กล่าวถึงรายละเอียดของเงินตรา ประวัติความเป็นมาของเงินตรา พร้อมภาพประกอบ มีมูลเหตุในการสร้างขั้นตอนการผลิต อัตราส่วนผสมของโลหะ น้ำหนัก ขนาด รูปแบบ ราคา ตรา และ ปีที่ออกใช้

1.1.2 สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ (2474) เรื่อง “ตำนานเงินตราเมืองไทย” พระราชนิพนธ์ที่กล่าวถึงเงินตราในสมัยสุโขทัย เป็นรูปทรงกลม ทำเป็นเงินพดด้วง มีตรารูปช้าง ไม่มีอักษรบอกราคามี 3 ขนาด คือ 1 “ตำลึงเงิน”³ 1 บาท และครึ่งบาท และอนุญาตให้พ่อค้า ประชาชน ผลิตเงินพดด้วงขึ้นเองได้ เงินตราสมัยกรุงศรีอยุธยา ทำเป็นรูปเงินพดด้วง เช่นเดียวกับสมัยสุโขทัย แต่ได้เพิ่มขนาดราคาต่ำกว่าราคาบาท เรียกว่า เงินปลีก เพื่อให้มีความสะดวกในการใช้จ่าย ไม่อนุญาตให้ประชาชนผลิตเองได้ เงินตราสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ทำตามแบบอย่าง กรุงศรีอยุธยาเปลี่ยนแต่ดวงตราที่ตีบนเงิน

1.1.3 สำนักบริหารเงินตรา กรมธนารักษ์ (2545) เรื่อง “วิวัฒนาการเงินตราไทย” หนังสือเพื่อการเผยแพร่เงินตราไทย กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของเงินตราโบราณ เท่าที่ขุดพบเป็นหลักฐาน จนกระทั่งพัฒนามาสู่รูปแบบปัจจุบันเป็นวิวัฒนาการเงินตราของไทย นับตั้งแต่สุวรรณภูมิดินแดนอันเป็นที่ตั้งของประเทศ ได้แสดงหลักฐานทางโบราณวัตถุที่เป็นเครื่องแลกเปลี่ยน และกล่าวถึงเงินตราในอาณาจักรฟูนัน ทวารวดี ศรีวิชัย ละโว้ สุโขทัย ล้านนา ล้านช้าง อยุธยา ชนบุรี และรัตนโกสินทร์ โดยเฉพาะรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 9 ได้ให้รายละเอียดในการจัดสร้างชนิดราคา ขนาด รูปแบบเงิน ลวดลายของตราด้านหน้าและด้านหลัง พร้อมภาพประกอบ

1.1.4 หม่อมเจ้าประสมสุข สุขสวัสดิ์ (2474) เรื่อง “เงิน เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยการเงิน การเครดิต การค้า” หนังสือเกี่ยวกับระบบเงินตรา ประวัติความเป็นมา การเกิดขึ้นของเงินตราในสมัยโบราณ เหตุและผลของการแลกเปลี่ยน ธรรมชาติและหน้าที่ของเงิน วิธีการของเงินตรา ชนิดของเงินตรา มาตราเงิน การปริวรรตเงินตรา มูลค่าของเงิน ทฤษฎีประมวลเงิน ทูลสำรองเงินเครดิต ธนบัตร อัตราแลกเปลี่ยน อำนาจเทียบซื้อ และได้กล่าวถึงตำนานเงินตราของไทยว่า สมัยสุโขทัยทำรูปกลมเป็นเงินพดด้วง มีตรารูปช้าง มีตราเล็ก ๆ ติดด้วยหลายดวง ขนาด 1 ตำลึงเงิน 1 บาท และครึ่งบาท ทำด้วยโลหะเงิน สันนิษฐานว่า พ่อค้าเป็นผู้ทำขึ้นมาก่อนต่อมาในสมัยอยุธยา ห้ามมิให้ผู้อื่นทำนอกจากรัฐบาล มีเนื้อโลหะเงินอย่างเดียวเหมือนกันหมด

1.1.5 สดับ ธีระบุตร (2524) เรื่อง “เงินพดด้วง” เป็นหนังสือที่กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของเงินพดด้วง รูปร่าง ลักษณะของเงินพดด้วงสมัยต่าง ๆ ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยรัตนโกสินทร์ในรัชกาลที่ 5 และได้กล่าวถึงชนิดราคาของเงิน ดวงตรา กำน้ำหนัก ขั้นตอนการผลิต โลหะที่ใช้ผลิตเงินพดด้วง และการเลิกใช้เงินพดด้วง เมื่อ พ.ศ. 2451 นับเป็นเวลานานกว่า 600 ปี และเป็นที่ยอมรับกันว่า เงินพดด้วงเป็นเงินตราที่ไม่ซ้ำแบบใคร เพราะมีวิธีการผลิตด้วยมือ

³ เท่ากับ 10 สลึง

รูปลักษณะกะทัดรัดทนทาน มีคุณค่าในตัวเอง ทำด้วยเงินแท้ ทองคำแท้ มีขนาดน้ำหนักเป็นมาตรฐาน และใช้เป็นน้ำหนักชั่งสิ่งของได้

1.1.6 นวรัตน์ เลขะกุล (2542) เรื่อง “เบี้ย บาท กษาปณ์ แบงค์” หนังสือที่ให้ความรู้เรื่องตราที่ใช้ตอกประทับบนก้อนโลหะและมีผลทำให้ฐานะของก้อนโลหะเปลี่ยนไปเป็น “เหรียญกษาปณ์” นั้น มีจุดเริ่มมาจากการที่พระเจ้าแผ่นดินลิเดียณสั่งให้นำตราประจำพระองค์ตอกประทับบนก้อนโลหะเมื่อ 700 ปี ก่อนคริสตกาล และนับเป็นการเริ่มต้นวิวัฒนาการของการนำโลหะมาใช้เป็นเงินตรา โดยกล่าวถึงเรื่องตราตอกประทับบนเงินตราที่เรียกว่าเหรียญกษาปณ์นั้น ออกแบบเพื่อให้เป็นเครื่องหมายสัญลักษณ์ของอำนาจในการผลิตเหรียญกษาปณ์เพื่อประสงค์ให้ประชาชนผู้ใช้เหรียญกษาปณ์มีความเชื่อมั่นและยอมรับความมีค่าในฐานะเงินตราที่ใช้ชำระหนี้ได้อย่างสมบูรณ์ รูปแบบที่แสดงบนเงินตราในระยะแรกเป็นตราสัญลักษณ์แห่งอำนาจของผู้ปกครองหรือพระเจ้าแผ่นดิน ดังเช่นตรารูปสิงโตของพระเจ้าแผ่นดินลิเดียณ เหรียญกษาปณ์ของลิเดียณมีด้านหน้าเพียงด้านเดียว เมื่อการทำเหรียญกษาปณ์ในระบบนี้แพร่ออกไปยังกรีก ต่อมาชาวกรีกได้ปรับปรุงเหรียญกษาปณ์ให้มีตราทั้งสองด้านทำให้มีเนื้อที่เพิ่มขึ้นอีกหนึ่งด้าน สามารถนำรูปเทพเจ้าที่ชาวกรีกนับถือและสัญลักษณ์ซึ่งเป็นตัวแทนของผู้ครองนครลงในเหรียญกษาปณ์หรือเหรียญเดียวกันได้อีก เหรียญกษาปณ์จึงมีด้านหัวและด้านก้อยมาแต่ครั้งนั้น

1.1.7 MARK GRAHAM AND MANFRED WINKLER (1992) เรื่อง “THAI COINS” กุศิก มโนธรรม (ผู้แปล) พูดถึงประวัติความเป็นมาของเหรียญกษาปณ์ไทยและครอบคลุมเกร็ดข้อมูลของเหรียญกษาปณ์แต่ละสมัยทั้งรูปแบบและขนาดของเหรียญอีกทั้งมูลค่าทางประวัติศาสตร์ ราชอาณาจักรล้านนาซึ่งอยู่ในการปกครองของพระเจ้ามังราย และกษัตริย์องค์ต่อ ๆ มา ได้มีการนำเงินตราแบบต่าง ๆ มาใช้ และใช้เหรียญของชนชาวจีน เรียกว่า “เงินไซซี”⁴ ในเนื้อเงิน มีเครื่องหมายประทับเป็นอักษรจีน นอกจากนี้ยังมีเงินตราซึ่งผลิตขึ้นใช้ในท้องถิ่นมีรูปแบบและขนาดต่าง ๆ กัน รวมทั้งเงินส้อย เงินเจียง (กำไลมือ) เงินใบไม้ เงินแท่ง และเงินดอกไม้ เป็นต้น และได้กล่าวถึงรายละเอียดเกี่ยวกับเงินเจียงว่า มีเครื่องหมายเด่นอยู่ 3 อย่าง คือ ชื่อเมืองที่เป็นแหล่งผลิต ตราผู้ผลิตและค่าน้ำหนัก เงินรูปกำไลมือ ถือเป็นเงินเจียงที่สวยงาม สันนิษฐานได้ว่าคงจะได้รับอิทธิพลจากอาณาจักรน่านเจ้าทางใต้ของจีน นอกจากนี้ยังให้ข้อคิดเห็นสาเหตุที่กรีก โรมัน อินเดีย และเปอร์เซีย มีระบบเงินที่เป็นเหรียญแบนและคนจีนชอบเงินที่เป็นรูปแท่ง และกล่าวถึง เงินพดด้วงว่า เป็นเงินที่พัฒนาขึ้นอย่างเป็นเอกเทศของคนไทยในสมัยแรก มักหล่อด้วยเงินเนื้อดี งอเข้าและหุบให้ได้รูป และจะทำเครื่องหมายที่เป็นสัญลักษณ์ของพระเจ้าแผ่นดินหรือ

⁴ มีรูปร่างเหมือนรองเท้านักหญิงชาวจีนในสมัยก่อน คือมีเท้าเล็ก เนื่องจากขนบธรรมเนียมจีนที่นิยมให้ห่อเท้าผู้หญิงตั้งแต่เด็ก เพื่อไม่ให้เท้าใหญ่ เรียกว่า ขวนเปา (younpho) ต่อมาเรียกเพี้ยนเป็นสำเภา

สัญลักษณ์ทางศาสนา ในสมัยสุโขทัยเงินพดด้วงผลิตขึ้น 3 ขนาด ล้วนทำด้วยเงินคือ 1 บาท ครึ่งบาท และหนึ่งสลึงหรือเศษหนึ่งส่วนสี่ ขนาด 2 บาท และ 4 บาท ก็มีเหมือนกันแต่พบเห็นน้อยมาก ค่าของเงินอยู่ที่น้ำหนัก และเงินพดด้วงส่วนมากจะมี 1 ตรา 2 ตรา และ 3 ตรา และได้เคยพบเงินพดด้วงที่มีตราประทับ 5-7-9 หรือมากถึง 16 ตรา

1.1.8 บุญเกิด งอกคำ (2526) เรื่อง “เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับเงินตรา” เป็นหนังสือเกี่ยวกับเหรียญกษาปณ์ ธนบัตร และทุนสำรองเงินตรา กล่าวถึง เงินตราของไทยในสมัยโบราณที่ใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนซื้อขาย เป็นเงินที่ถูกตีตรา หรือมีตราประทับเครื่องหมายต่าง ๆ ที่ทำขึ้นเป็นเครื่องหมายเฉพาะของแต่ละยี่ห้อ มีน้ำหนักเป็นมาตรฐานเดียวกัน ตัดให้เป็นแท่ง แล้วงอปลายทั้งสองข้างเข้าหากันจะกลายเป็นเงินกลม เรียกว่า “เงินพดด้วง” พด แปลว่า ขด หรือ งอ ด้วง เป็นชื่อของแมลงชนิดหนึ่ง เงินพดด้วง มีลักษณะขดงอเหมือนตัวด้วง โดยกำหนดให้แต่ละก้อนมีน้ำหนักหนึ่งบาท และต่อมา บาทจึงกลายมาเป็นหน่วยของเงินตราไทย

1.1.9 สุจิตรา มาถาวร (2541) เรื่อง “เงินตราในประเทศไทย” เป็นหนังสือรวบรวมระบบเงินตราของไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน กล่าวถึงเงินตราสมัยโบราณที่เกิดขึ้นก่อนที่ประเทศไทยจะมีรูปแบบเงินตราเป็นของตนเอง เช่น เงินพูนัน เงินทวารวดี เงินศรีวิชัย เงินล้านช้าง ล้านนา เป็นต้น และได้กล่าวถึงเงินพดด้วงว่า เป็นเงินแบบแรกของไทย ใช้กันมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย จนถึงสมัยอยุธยาและสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น มีหลักฐานที่ค้นพบ เงินพดด้วงเนื้อเงินแท้ มีรูปร่างคล้ายเงินนโม ที่วัดช้างล้อม วัดพระพายหลวง จังหวัดสุโขทัย ทำด้วยเงินแท้หนา 0.04-0.05 เซนติเมตร กว้าง 0.8-0.9 เซนติเมตร

1.1.10 วัชรินทร์ แก้วอยู่ (2514) เรื่อง “เงินตราที่พบในประเทศไทย” ตั้งแต่สมัยพูนันถึงสมัยอยุธยา วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร กรุงเทพมหานคร วิทยานิพนธ์ที่ได้ศึกษาเรื่องราวของเงินตราไทยที่เกี่ยวข้องกับวิชาโบราณคดีของอาณาจักรต่าง ๆ ในดินแดนสุวรรณภูมิ การศึกษาได้ให้ความสำคัญในระบบเศรษฐกิจ การใช้เงินตราเป็นตัวกลางในการซื้อขายแลกเปลี่ยนที่อาจจะมีขึ้นเป็นครั้งแรกในสมัยอาณาจักรทวารวดี (พุทธศตวรรษที่ 11 – 16) มีการใช้เบี้ย และเงินพดด้วงเป็นเงินตราอย่างแพร่หลายในสมัยอยุธยา เพราะทำจากเงินบริสุทธิ์ และใช้กันต่อมาจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ เงินพดด้วงหรือเงินกลมนี้ปรากฏหลักฐานจากการขุดแต่งที่วัดช้างล้อม อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ได้พบเงินพดด้วงตรงเชิงบันไดขึ้นฐานทางทิศตะวันออก จำนวน 2 อัน ทำด้วยเงิน ขนาดกว้าง 8 มม. และ 9 มม. มีตราข้างอยู่ในวงกลม นอกจากนี้ยังพบเงินพดด้วงสมัยสุโขทัย ที่เมืองเชลียง วัดพระพายหลวง และที่จันเสน จังหวัดนครสวรรค์ ทำให้มีความรู้ในสมัยสุโขทัยได้มีการใช้เงินพดด้วง เงินพดด้วงที่ผลิตขึ้นมาใช้ขายมีหลายขนาด แต่ที่ผลิตใช้เป็นมาตรฐาน คือ ขนาด 1 บาท สลึง เฟื้อง และสองไพ

ขนาดที่มีราคาสูงกว่า 1 บาท มีจำนวนน้อย ในสมัยอยุธยา รัฐบาลเป็นผู้ผูกขาดการผลิต โดยใช้ตราประทับประจำพระองค์พระมหากษัตริย์ รัชกาลต่าง ๆ ลงบนเนื้อเงินพดด้วง เช่น ตราดอกบัว ตราธรรมจักร เป็นต้น

1.2 เรื่องความเชื่อใน “ชนบท” และพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ มีเอกสารที่เกี่ยวข้อง คือ

1.2.1 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า) (2547) เรื่อง “เทพเจ้าและสิ่งน่ารู้” เป็นหนังสือเรื่องการกำเนิดเทพเจ้าของศาสนาพราหมณ์ ตามความเชื่อในตำราพระเวท เช่น พระนารายณ์ อาวุธและอาวุธของพระนารายณ์ พระพิฆ्नุ พระอิศวร พระอินทร์ พระพรหม พระกฤษณะ พระลักษมี พระอุมา พระคเณศร์ พญานันตนคราช พระขันทกุมาร และท้าวเกวร นามอันเป็นที่มาแห่งความมั่งคั่ง อุดมสมบูรณ์ ความยิ่งใหญ่ในทรัพย์และความป็นเจ้าแห่งทรัพย์

1.2.2 ศรีศักดิ์ วัลลิโกดม (2545) เรื่อง “กฎหมายตราสามดวงกับความเชื่อของไทย” เป็นเรื่องราวความรู้ทางการปกครองกับระบบความเชื่อทางศาสนาพุทธและฮินดูผ่านทางพระธรรมศาสตร์ โดยปรับปรุงคัดแปลงให้เหมาะสมกับบรรยากาศทางสังคม และสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมไทย ได้แสดงภาพคติเกี่ยวกับกษัตริย์ในสมัยรัตนโกสินทร์ว่า เป็นลัทธิพุทธราชาหรือพุทธราช ไม่ได้เป็นเทพ เป็นเทวราช เทวราชาอย่างในลัทธิศาสนาฮินดู ซึ่งแสดงมาในรูปของการเรียกพระมหากษัตริย์ว่าเป็นพระพุทธรเจ้าอยู่หัว เพราะเป็นพระมหากษัตริย์ที่นับถือพระพุทธศาสนา ส่วนพราหมณ์จะเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องพระธรรมศาสตร์ ราชศาสตร์ และกิจกรรมต่าง ๆ ในการเพิ่มหรือสร้าง ความศักดิ์สิทธิ์ให้แก่สถาบันพระมหากษัตริย์ และความเชื่อในเรื่องไตรภูมิทางพุทธศาสนาอันเป็นเรื่องของจักรวาลเกี่ยวกับสวรรค์ คติเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์เป็นสมมุติราช ไม่ได้เป็นเทพเจ้า อวตารมาเกิดแต่อย่างใด หากเป็นพระธรรมราชาที่ต้องประพฤติธรรม และมีความยุติธรรมในการปกครอง

1.2.3 พระยาสังฆาภิรมย์ (สรวง ศรีเพ็ญ) (2529) เรื่อง “เทวกำเนิด” ความรู้เกี่ยวกับการกำเนิดเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์ ได้กล่าวถึงชนชาติหนึ่งในประวัติศาสตร์มีชื่อว่า อริยกะ หมายถึง มนุษย์ในสมัยดึกดำบรรพ์ ตั้งหลักแหล่งอยู่ในอินเดีย แล้วมีเชื้อไขสืบต่อมาเป็นฮินดู

⁵ คัมภีร์ ตามลักษณะของศาสนาพราหมณ์ว่า เดิมโลกมนุษย์ไม่มีคนอาศัยอยู่ แต่กลิ่นไอดินหอมขึ้นไปถึงพรหมโลก พวกพรหมก็เหาะลงมาใกล้สิ่งที่เกิดขึ้นจากดินและกลายเป็นมนุษย์ เมื่อมีมนุษย์จำนวนมากขึ้น เกิดการแตกแยกด้านความคิด จึงได้ตกลงกันหาผู้ใดผู้หนึ่งขึ้นเป็นหัวหน้า เรียกว่า สมมตราช พญาสมมตราชมีอำนาจผู้ใหญ่ ซึ่งมีบุตรชื่อ ภัทร และมนูสารมีวิชาความรู้สูง สามารถเหาะเหินเดินอากาศได้ และได้ไปยังขอบจักรวาล ไปพบพระธรรมศาสตร์ปรากฏอยู่บนกำแพงจักรวาล จึงกลับมาทูลพญาสมมตราชถึงหลักการปกครองบ้านเมืองและการพิจารณาความ ตั้งแต่นั้นมา การปกครองบ้านเมืองก็ดีขึ้น เพราะมีพระธรรมศาสตร์เป็นหลัก

กลุ่มคนพวกนี้ได้สร้างเทวคาขึ้นมากราบไหวบูชา โดยยกเอาพระเป็นเจ้าทั้งสามองค์ขึ้นเป็นใหญ่ คือ 1. พระอิศวร หรือพระศิวะ 2. พระนารายณ์ หรือ พระวิष्ณู และ 3. กือพระพรหมา ให้เป็นมหาเทพ มีจิตูโลกบาลเทพเป็นพระอินทร์ พระยม พระวรุณ และพระกุเธร หรือ เวสสุวรรณ เป็นต้น

1.2.4 ประเสริฐ ญนคร (2534) เรื่อง “งานจารึกและประวัติศาสตร์ของ ประเสริฐ ญ นคร” หนังสือรวบรวมความหมายจากจารึกของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ในประวัติศาสตร์สุโขทัย เกี่ยวกับความเป็นมาเรื่องการสืบสันตติวงศ์ของพระมหากษัตริย์ที่ท้าวความไปถึงตอนไฟบรรลัยกัลป์ ล้างโลก เภาสวรรค์ของพระอินทร์ ฝนตกดับไฟ สร้างโลก สวรรค์ชั้นฟ้าใหม่ เกิดพระจันทร์ กลางวัน กลางคืน ข้าวไม่มีเปลือก เลือกพระราชา และเรียกชื่อว่า สมมตราช คือ ราชที่ปวงชน แต่งตั้งขึ้น และตั้งเป็นท้าวหรือเจ้าแผ่นดิน สืบเชื้อสายของพระราชา สืบแผ่นดินและสืบทรัพย์สิน มรดกเพื่อใช้ในการปกครองประชาชนให้ร่มเย็นเป็นสุข

1.2.5 จิตร ภูมิศักดิ์ (2547) เรื่อง “โครงการแข่งน้ำและข้อคิดใหม่ในประวัติศาสตร์ไทย ลุ่มน้ำเจ้าพระยา” หนังสือที่กล่าวถึงประวัติศาสตร์ ความเชื่อถือของลัทธิเทวราช (GOD-KING CULT) และลัทธิพุทธราช (BUDHA KING) ว่า ลัทธิเทวราชหรืออีกนัยหนึ่งกษัตริย์คือเทวาลงมา เกิด เป็นลัทธิที่กษัตริย์สถาปนาตัวเป็นเทวะ เป็นเทพเจ้าที่ได้รับอิทธิพลมาจากเขมร ได้ให้ข้อสังเกตว่า กษัตริย์สุโขทัยกับกษัตริย์อยุธยา มีลักษณะแตกต่างกัน คือ กษัตริย์สุโขทัยมีวิวัฒนาการลักษณะแบบ “พ่อขุน” อย่างสามัญ แต่กษัตริย์อยุธยา เป็นลักษณะของ “เทวะ” มีขนบธรรมเนียม กฎเกณฑ์ ภาษา ฯลฯ อันสูงส่งต่างไปจากสามัญชน อย่างฟ้ากับดิน มีตัวอย่างลัทธิพุทธราชในกฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จ พ.ศ.1886 สมัยพระเจ้าอู่ทองให้ทรงขึ้นพระนามว่า “พระมหาสมเด็จพระเจ้ารามาชินดี ศรีสุทิสสุริวงษ์ องค์มุสิโสคม บรมจักรพรรดิราชาธิราช ตรีภูวนาธิเบศบรมบพิตร พระพุทธเจ้าอยู่หัว” และในกฎหมายลักษณะทาส พ.ศ.1890 เรียกพระนามว่า “สมเด็จพระบรมบพิตรพระเจ้าอยู่หัว” ซึ่ง วลี “พระพุทธเจ้าอยู่หัว” ยังคงติดมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ และเมื่อรัชกาลที่ 3 ได้โปรดให้สร้างพระพุทธรูปยืนขนาดใหญ่ขึ้นสององค์ให้ทรงเครื่องคั่นอย่างจักรพรรดิ หุ้มทองคำ อุทิศให้แด่รัชกาลที่ 1 องค์หนึ่งและรัชกาลที่ 2 องค์หนึ่ง แล้วถวายพระนามองค์ที่ 1 ว่า พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก และองค์ที่ 2 ว่า พระพุทธเลิศหล้านภาลัย แล้วมีพระราชกำหนดให้เรียกรัชกาลที่ 1 และรัชกาลที่ 2 ตามนามพระพุทธรูปทั้งสององค์นั้น

1.2.6 ปรีชา ช้างขวัญยืน (2548) เรื่อง “ธรรมรัฐ-ธรรมราชา” หนังสือเกี่ยวกับแนวความคิดเรื่องธรรมราชาที่โยงแนวคิดทางการเมืองการปกครองกับศาสนาพราหมณ์ และทรงสนะทางการเมืองของพุทธศาสนา ของผู้ปกครองที่ดีตามระบอบธรรมราชา ที่อาศัยหลักธรรมะในการปกครอง เช่น ทศพิธราชธรรม ราชনীติ และจักรวัตติวัตร โน้มนำไปสู่นโยบายแห่งธรรมรัฐ ทางด้านเศรษฐกิจ การเก็บภาษี การสะสมทรัพย์ด้วยความชอบธรรม นโยบายด้านการบริหารราชการ การบำบัดทุกข์ บำรุงสุข และด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน นอกจากนี้ยังได้เปรียบเทียบระบอบการปกครองของไทยกับระบอบการเมืองตะวันตกว่า ระบอบการปกครองต่าง ๆ เกิดขึ้นจากผลของการ

ขัดแย้งระหว่างเสรีภาพของประชาชนกับอำนาจของผู้ปกครอง ระบบใดของผู้ปกครองมีอำนาจมาก ประชาชนก็มีเสรีภาพน้อย การที่ประชาชนจะมีเสรีภาพมากได้ก็ต้องให้อำนาจมาอยู่ข้างประชาชน ความสัมพันธ์แบบนี้เป็นความสัมพันธ์เชิงขัดแย้งระหว่างอำนาจ เป็นการมองรัฐในแง่ที่ผู้ปกครองกับผู้ได้ปกครองต่างมุ่งเพิ่มอำนาจของตน และเฝ้าดูอำนาจของแต่ละฝ่ายว่าล่วงล้ำเข้ามาในขอบเขตของตนหรือไม่ การจัดการเรื่องอำนาจจึงกลายเป็นสิ่งสำคัญกว่าการทำหน้าที่บำบัดทุกข์บำรุงสุข ดังจะเห็นได้จากนักการเมืองที่มักจะสนใจอำนาจและตำแหน่งการเมืองมากกว่าหน้าที่ที่พึงทำในตำแหน่งนั้น และเมื่อทั้งหมดเป็นเรื่องของอำนาจแล้ว ธรรมก็ไม่ได้รับความสนใจ เพราะอำนาจจะได้มาด้วยอำนาจ ด้วยเงิน หรือด้วยอุบายโดยไม่ต้องมีธรรม ยิ่งกว่านั้นอำนาจที่ได้มาด้วยธรรมดูเหมือนจะเป็นไปได้ยากกว่าวิธีใด ฉะนั้นธรรมจึงเป็นจุดหมายสูงสุด ไม่ใช่เสรีภาพ การปกครองที่ดีต้องเป็นธรรมและผู้ปกครองต้องเป็นคนดี

1.2.7 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (2549) เรื่อง “บันทึกเรื่องการปกครองของไทย สมัยอยุธยาและต้นรัตนโกสินทร์” เป็นหนังสือรวบรวมธรรมเนียมประเพณีบ้านเมืองแต่ครั้งโบราณ เช่น การปกครองในสมัยอยุธยาและต้นรัตนโกสินทร์ อำนาจหน้าที่ของกรมพระคลังมหาสมบัติ เจ้ากรมเป็นพระราชภักดี ขึ้นตรงกับพระเจ้าแผ่นดิน มีหน้าที่ดูแลทรัพย์สินทั้งปวง แต่เดิมเคยมีกรมคลังซึ่งเป็นหนึ่งในจตุสดมภ์และได้กล่าวถึงกรมพราหมณ์หลวงว่า หัวหน้าพราหมณ์เป็นตำแหน่งพระราชครู สักดินา 1000 เป็น ผู้ถวายความศักดิ์สิทธิ์ทั้งปวง พราหมณ์มี 2 นิกาย คือ

1. ศิวเวท ถือพระศิวะเป็นใหญ่ในตรีมูรติ ในราชสำนักไทยพราหมณ์เป็นพราหมณ์พิธี
2. วิษณุเวท ถือพระวิษณุเป็นใหญ่ มีหน้าที่เฉพาะพระราชพิธีเกี่ยวกับช้างเท่านั้น นอกจากนี้ ยังมีพราหมณ์กฎหมาย หรือ พราหมณ์ประจำ ณ ลูกขุนศาลหลวง มีพระครูบุโรहित และพระมหาราชครูมหิศร มีสักดินา 10000 เป็นประธานลูกขุนทั้งปวง เปรียบเสมือนประธานศาลฎีกาในสมัยปัจจุบัน

1.2.8 ประมวล รุจนเสรี (2551) เรื่อง “พระราชอำนาจ” หนังสือที่กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของพระราชอำนาจในสถาบันพระมหากษัตริย์ ในการดำรงฐานะเป็นเจ้าชีวิตเจ้าแผ่นดินของพระมหากษัตริย์ไทย ตามระบบสมบูรณาญาสิทธิราช นับตั้งแต่สมัยสุโขทัยที่ทรงเป็นผู้ครองนคร มีการปกครองแบบพ่อปกครองลูก สมัยอยุธยา พระมหากษัตริย์ทรงเป็นสมมติเทพตามอิทธิพลของพุทธศาสนาในลัทธิมหายาน ปนกับลัทธิพราหมณ์ มีความเชื่อว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระจักรพรรดิ ทรงเป็นพระธรรมราชา และทรงเป็นพระเจ้าแผ่นดินที่ประชาชนทั้งปวงยอมรับ ทรงเป็นอเนกชนนิกร สโมสรสมมุติ การใช้พระราชอำนาจทั้งปวงมีพระราชศาสตร์เป็นเครื่องมือ ด้วยความยึดมั่นในพระพุทธศาสนาและปรัชญาการปกครองต่าง ๆ ทรงดำเนินนโยบายการปกครองภายใต้ทศพิธราชธรรมจรรยา และได้กล่าวถึง พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ตามนิติราชประเพณีที่มีมาแต่โบราณได้สืบทอดมาสู่พระบรมเชษานุภาพแห่งรัชกาลที่ 9 ดังปรากฏในพระปฐม

บรมราชโองการแก่ประชาชนชาวไทยว่า “เราจะปกครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” นำไปสู่พระราชกรณียกิจและพระราชจริยาวัตร ตลอดช่วงเวลาครองราชย์ให้เป็นที่ประจักษ์ยิ่งกว่าพระมหากษัตริย์ คนไทยทั้งชาติจึงถวายพระราชสมัญญานามให้ทรงเป็น “มหाराชา” อำนาจอธิปไตยที่เป็นของประชาชนชาวไทยในปัจจุบันได้รับเป็นมรดกตกทอดมาจากอำนาจอำนาจอธิปไตยที่พระมหากษัตริย์ไทยได้วางแนวทางพระราชทานอำนาจอธิปไตยมาสู่ปวงชนชาวไทย มาสู่การใช้พระราชอำนาจตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือมีพระบรมราชานุมัติให้ใช้รัฐธรรมนูญ พระมหากษัตริย์ของไทยเป็นผู้พระราชทานรัฐธรรมนูญ และด้วยพระราชสถานะที่ทรงอยู่เหนือการเมืองด้วยพระองค์เอง แม้แต่การใช้อำนาจอธิปไตยอันเป็นอำนาจทางการเมืองที่สูงที่สุด ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติทางรัฐสภา อำนาจบริหารทางคณะรัฐมนตรี และอำนาจตุลาการทางศาล การใช้พระราชอำนาจบริหารราชการแผ่นดินของพระองค์ต้องมีผู้รับสนองพระบรมราชโองการ ทรงเป็นพุทธมามกะ และอัครศาสนูปถัมภก ทรงเป็นจอมทัพไทย และพระราชอำนาจตามกฎหมาย พระราชอำนาจเฉพาะพระองค์ พระราชอำนาจในการตักเตือน ปลดปล่อยทุกข์ ด้วยความเมตตาธรรม เป็นความรู้ในพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ตามนิติราชประเพณีที่มีมาแต่โบราณ

1.2.9 ธงทอง จันทรางศุ (2548) เรื่อง “พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ในทางกฎหมายรัฐธรรมนูญ” หนังสือที่ศึกษาสถาบันและพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ในประเทศไทย ตั้งแต่ยุคสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา และกรุงรัตนโกสินทร์ โดยเน้นแสดงแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิพระราชและอิทธิพลของพระพุทธศาสนา ที่มีผลต่อการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และ เกี่ยวกับการใช้พระราชอำนาจในทางกฎหมายรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระราชอำนาจที่ไม่ได้กำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษรนั้น มีขอบเขตกว้างขวาง และมีผลในทางปฏิบัติที่แท้จริงอย่างไร ขึ้นอยู่กับตัวแปรสำคัญหลายประการ ได้แก่ ความจงรักภักดีของราษฎร พระบารมีของพระมหากษัตริย์ เป็นต้น

จากวรรณกรรมที่รวบรวมมา มีหนังสือ 10 เรื่อง กล่าวถึงเงินตราโบราณ เช่น เงินฟูนัน เงินทวารวดี เงินศรีวิชัย เงินล้านช้าง เงินล้านนา เป็นต้น จากการทบทวนวรรณกรรมได้ความรู้ในประวัติความเป็นมาของเงินพดด้วง ลักษณะของเงินพดด้วงสมัยต่าง ๆ ดวงตราชนิดราคา ค่าน้ำหนัก ขั้นตอนการผลิตและการเลิกใช้ และมีหนังสือ 9 เรื่อง เรื่องความเชื่อในธนบดี ความเป็นใหญ่ในทรัพย์ ความรู้เรื่องเทพเจ้าต่าง ๆ อันเป็นที่มาแห่งความมั่งคั่ง ความอุดมสมบูรณ์ คติความเชื่อเรื่องสมมติเทพ แนวคิดทางการเมืองการปกครอง และพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ และยังไม่มีผู้ใดกล่าวถึง ความหมายของตราประทับบนเงินพดด้วง นั้นหมายถึงอะไร เกี่ยวข้องความเป็น “ธนบดี” อย่างไร ผู้วิจัย จึงสนใจที่จะตอบปัญหาของตราที่อยู่บนเงินพดด้วงว่า มีความหมายเกี่ยวข้องกับ ความเชื่อ ในความเป็นธนบดี ของพระมหากษัตริย์อย่างไร ดังนั้น วิทยานิพนธ์ เรื่อง การศึกษา รูปแบบ สัญลักษณ์ และความหมาย ในธนบดีของพระมหากษัตริย์ จากเงินพดด้วงสมัยรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 1 ถึง 4) จึงตอบปัญหานี้ได้